

УДК 378.046.4

Ирина Павлівна Воротникова
УДОСКОНАЛЕННЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ НА
ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІКТ

Ирина Павловна Воротникова
УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ
НА ОСНОВЕ ВНЕДРЕНИЯ ИКТ

Iryna Pavlivna Vorotnykova
IMPROVEMENT IN THE SYSTEM OF PEDAGOGICAL EDUCATION ON
THE BASIS OF INTRODUCTION OF ICT

Не тільки в Україні але й у всьому світі вченими стверджується, що зміни, які відбуваються сьогодні в освіті характеризуються переходом від навчання в закритому освітньому середовищі до навчання у відкритих для кожного «мережах знань». Готовність суспільства до цих перетворень залежить від багатьох факторів, у тому числі від підготовки вчителів до впровадження інноваційних технологій навчання з використанням ІКТ. Кадрова підтримка модернізації освіти вимагає спеціального опрацювання проблеми ціннісної і технологічної готовності працівників системи освіти до здійснення діяльності в умовах оновлення цілей, змісту освіти, освітніх технологій. Певною мірою цю проблему можна вирішити силами інститутів підвищення кваліфікації [2, с.56]. Саме тому виникає багато запитань щодо дієвості системи післядипломної педагогічної освіти України в умовах розвитку суспільства знань.

Післядипломна педагогічна освіта (ППО) – є складовою системи освіти України та її модернізація не можлива без урахування нормативно-правового, матеріально-технічного, науково-методичного, кадрового забезпечення вищої та середньої освіти. Розвиток інформаційного суспільства, перехід до суспільства знань потребує підвищення якості освіти, що залежить від системи післядипломної освіти.

Концептуальні положення щодо організації та розвитку системи

післядипломної педагогічної освіти визначені відомими вченими (В. Луговий, А. Кузьмінський, С. Крисюк, В. Маслов, В. Олійник, В. Пikelьна, Н. Протасова, В. Пуцов, Т. Сущенко). В науці обґрунтовано теорії особистісного і професійно-педагогічного розвитку вчителів (В. Моляко, О. Пехота, В. Семиченко, С. Сисоєва), розкрито досвід розвитку післядипломної педагогічної освіти у західних країнах (С. Синенко).

Необхідність реформування системи післядипломної педагогічної освіти визначається реаліями часу, обговорюється відомими науковцями, публіцистами, учителями, викладачами вищої школи, керівниками освіти що може сприяти прийняттю нормативних положень і проектів, наприклад, Закону України «Про післядипломну освіту», «Положенні про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах післядипломної педагогічної освіти».

На думку В. Луначека, сучасна післядипломна педагогічна освіта в Україні потребує не часткової модернізації, а глибоких системних змін: запровадження компетентнісного підходу як методології підвищення кваліфікації педагогічних працівників, посилення уваги до індивідуалізації процесу підвищення кваліфікації, систематичне проведення наукових досліджень з метою виявлення запитів педагогічних працівників і керівних кадрів сфери освіти щодо підвищення кваліфікації і бажаного змісту відповідних навчальних дисциплін, розвиток дистанційної післядипломної педагогічної освіти [4].

Л. Даниленко висловлює думку щодо необхідності створення гнучкої кредитно-модульної системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників, якщо вона передбачає можливість використання одного чи декількох трансфертних навчальних модулів у навчальних планах підвищення кваліфікації різних навчальних закладів та дозволяє педагогічному працівникові накопичувати навчальні кредити в різних вузах. Однак такої моделі в Україні ще не існує, хоча її розробка, обґрунтування й апробація можлива на базі декількох закладів післядипломної педагогічної освіти [4].

В. Олійник зазначає, що у закладах системи ППО мають отримати розвиток новітні структури з підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів, такі як інститути (факультети) відкритої освіти, віртуальні школи професійної майстерності, тренінгові центри тощо. Надзвичайно важливим елементом у системі неперервного підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів, на його думку, є створення наукових лабораторій (кафедр) з проблем розвитку педагогічної освіти на базі закладів ППО (з координуючою ланкою в УМО НАПН України), які б об'єднали потенціал ППО, науково-педагогічні школи ВНЗ і шкільних педагогів – практиків. Наукові пошуки цих лабораторій мають спрямовуватись, насамперед, на проблеми модернізації педагогічної освіти, зумовленої значними змінами у педагогічній професії внаслідок стрімкого розвитку цивілізації та її відставанням від змін у реальній шкільній практиці [3].

Післядипломна педагогічна освіта має свою структуру, своєрідні цілі, задачі, умови функціонування, форми, методи и засоби навчання. Тому механічне перенесення в післядипломну освіту позитивних результатів і рекомендацій вищих навчальних закладів недоцільно, що підтверджується публікаціями вчених, які розробили можливі варіанти впровадження кредитно-модульної системи післядипломної педагогічної освіти на основі впровадження інноваційних форм, методів, технологій (В. Гравій, Л. Даниленко, Л. Покроєва, В. Олійник, Т. Сорочан).

Мета статті – розкрити можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій для удосконалення післядипломної педагогічної освіти.

Основні характеристики ІКТ зумовлюють можливість їх використання для удосконалення післядипломної освіти:

- інтерактивність, яка забезпечує вільний доступ до інформації і її передачу від джерела до аудиторії, дистанційне спілкування. Безпосереднє

підключення мультимедійних інтерфейсів до Інтернет створює можливість людям і організаціям взаємодіяти в реальному часі;

- децентралізація, тобто переважна більшість горизонтальних зв'язків спілкування над вертикальними, взаємодія із співтовариством, яка будується не на підлеглості, а організовується за допомогою загального інтересу;
- рівноправність учасників освітнього процесу у доступі до інформації, висловлюванні своєї думки, а також використанні інформації;
- ситуаційність (часткове лідерство), коли кожен суб'єкт в якій-небудь одній області може бути лідером, а в іншій лише учасником;
- свободі входження в інформаційний простір для задоволення потреб (інформаційних, комунікативних і тому подібне), самореалізації і праві вибору своєї аудиторії;
- наявність неформальних стосунків, яка передбачає демократичний стиль спілкування членів мережі;
- широка тематична спеціалізація, яка передбачає вирішення в межах мережі не стільки вузькопрофесійних проблем, скільки «прикордонних», що знаходяться на перетині різних тем (сфер, напрямів).

Принципи організації системи впровадження ІКТ у ППО відповідають принципам відкритої освіти, зазначених В. Биковим (надання якісної освіти, свободи вибору вчителів, гнучкість та інваріантність, незалежність навчання в часі, екстериторіальність, гуманізації навчання, несуперечність відкритої освіти, системність розвитку відкритої освіти, створення відкритих навчальних середовищ) та принципах здійснення управлінських перетворень (за Г. Одінцовою) в післядипломній освіті: обґрунтованість управлінських перетворень, додержання вимог законів і закономірностей управління, системний підхід щодо науково-методичного супроводу інформатизації освіти, орієнтація на досягнення цільових показників перспективного розвитку освіти щодо ІКТ компетентності учасників освітнього процесу, створення освітніх електронних ресурсів та ін., створення цілісних керуючих систем на основі

переходу від запровадження локальних змін в окремих освітніх закладах до взаємопов'язаного їх перетворення в інформаційно-освітньому середовищі, відповідність структурно-функціонального, кадрового, інформаційного та технічного забезпечення управлінської діяльності вимогам ефективного процесу управління з використання ІКТ).

На думку Е. Зеєра важливим чинником, що детермінує основні напрями інноваційних змін, є методологія освітньої діяльності. Її основними характеристиками є освітній простір, який розвивається, компетентнісний підхід і принципи проектування освітньої діяльності. Одним із чинників модернізації освіти, на його думку, є освітній простір – особливий соціокультурний феномен, об'єднуючий систему безперервної освіти, різні види провідної діяльності і суб'єкти освіти. Вчений визначає структурні складові освітнього простору у вигляді трьох векторів, які об'єктивно відтворюються і саморозвиваються:

- суб'єкти розвитку, до яких належать школярі, вчителі, андрагоги;
- система безперервної освіти, складовими якої є вища і післядипломна освіта;
- різноманітні види діяльності, які виконують особистісно-розвиваючу функцію (навчально-пізнавальну, навчально-професійну, професійно-освітню, нормативну, продуктивно-професійну, творчо орієнтовану) [1].

Обґрунтування впровадження ІКТ в управління, навчальний процес загальноосвітніх навчальних закладів, підвищення кваліфікації вчителів та керівників освіти є у працях А. Гуржія, В. Кременя, В. Мадзігона, В. Бикова, Н. Ничкало, А. Єршова, М. Жалдака, Н. Морзе, В. Олійника, С. Ракова, В. Руденко, Ю. Дорошенка, Л. Забродської, Л. Калініної.

Прийняття національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки визначило напрями державної політики у сфері освіти, а реалізація Державної цільової програми впровадження в навчально-виховний процес

загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій “Сто відсотків” до 2015 року забезпечує підготовку вчителів до використання ІКТ на вищому рівні ІКТ компетентності, що створює умови для формування єдиного інформаційно-освітнього простору.

Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 року № 466 та наказ МОН України № 1518 від 30.10.2013 «Про затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, які надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями» унормували впровадження в системі післядипломної педагогічної освіти дистанційної форми навчання, залишивши невизначеними норми оплати праці викладачів, що досі уповільнює використання такої форми навчання.

Кожен із інститутів післядипломної педагогічної освіти має досвід щодо реалізації державної політики з впровадження ІКТ у післядипломній педагогічній освіті свого регіону. Розглянемо можливості удосконалення післядипломної педагогічної освіти за умов впровадження ІКТ на основі системного підходу, для чого розкриємо сукупність цільового, змістовного, операційно-діяльнісного, результативного компонентів, які сприятимуть впровадженню ІКТ у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів, індивідуалізації професійного розвитку педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти, використанню в управлінні освітою ІКТ, упровадженні в освітню практику навчальних закладів електронних ресурсів, технологій, засобів порталів, електронних бібліотек.

Цільовий компонент удосконалення ППО включає мету (зміна системних властивостей післядипломної освіти на основі активного і цілеспрямованого використання ІКТ для підготовки вчителів до реалізації нових державних стандартів освіти) та завдання (підвищення якості освіти, удосконалення

ступеня доступності освіти, створення єдиного інформаційно-освітнього середовища, інформаційна інтеграція системи освіти у наукову, соціально-громадську і культурну інфраструктуру суспільства; підготовка освітніх кадрів до використання ІКТ та створення освітніх електронних ресурсів; розвиток єдиної системи баз даних та інформаційних ресурсів у системі освіти на основі єдиних стандартів, принципів щодо впровадження ІКТ в управління, навчальний процес загальноосвітніх навчальних закладів та у підвищення кваліфікації вчителів та керівників освіти.

Змістовний компонент удосконалення ППО зумовлює:

- прийняття закону «Про післядипломну освіту» та реалізацію законів, державних програм і проектів з впровадження ІКТ,
- розробку освітньо-професійних програм, післядипломної педагогічної освіти з використанням ІКТ у курсовому та міжкурсовому періоді, що забезпечує неперервний професійний розвиток вчителів;
- створення банку тренінгів, вебінарів дистанційних курсів підвищення кваліфікації, сайтів навчальних закладів, електронних портфоліо вчителів;
- впровадження, моделі навчання на курсах підвищення кваліфікації «1 вчитель – 1 комп'ютер», дистанційної форми навчання;
- узагальнення та розповсюдження інноваційного досвіду впровадження ІКТ у професійній діяльності та для професійного розвитку вчителів, у тому числі за результатами впровадження міжнародних, всеукраїнських та регіональних експериментів з використання ІКТ.

Операційно-діяльнісний компонент удосконалення ППО реалізує :

- інформатизацію освіти на рівні управлінь, методичних центрів, закладів післядипломної педагогічної освіти, загальноосвітніх навчальних закладів;
- вивчення запитів до системи освіти з боку суспільства, держави, громади, педагогів, керівників закладів освіти щодо забезпечення якості освіти на основі використання ІКТ у навчанні, підвищенні кваліфікації, управлінні та

аналіз досвіду Департаментів освіти і науки, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти;

- розробку діагностичного інструментарію для визначення вимог освітян до змісту та форм післядипломної педагогічної освіти, рівня впровадження ІКТ в управління, навчальний процес загальноосвітніх навчальних закладів та підвищення кваліфікації вчителів та керівників освіти;

- розробку варіативних планів курсів підвищення кваліфікації та розміщення їх на сайтах інститутів підвищення кваліфікації для ознайомлення, обговорення, уточнення та анкетування вчителів щодо вибору форми навчання та навчання за ними;

- створення банку даних вчителів регіонів для об'єднання у мережеві спільноти, як форми електронного взаємозв'язку, науково-методичної інформації, презентації інноваційного досвіду вчителів, освітніх закладів; інформування педагогів про можливості безперервного навчання і професійного розвитку;

- спрямування менеджменту галузі на оновлення та ефективне використання ресурсів, в тому числі інших освітніх установ, компаній (наприклад, «Coursera») для організації підвищення кваліфікації;

- підготовку андрагогів системи ППО до використання ІКТ на вищих рівнях ІКТ компетентності;

- створення у різних ланках освіти мережевих систем і центрів взаємодії суб'єктів освітньої діяльності. В тому числі створення центрів дистанційної освіти для оновлення змісту освіти, навчання і професійного саморозвитку педагогічних працівників..

- матеріально-технічне та програмне забезпечення навчального процесу закладів ППО.

Результативний компонент удосконалення ППО:

- удосконалення якості післядипломної педагогічної освіти на основі впровадження ІКТ та забезпечення кредитно-модульної системи навчання;
- узагальнення теоретико-методологічних основ, обґрунтування принципів, системи професійного розвитку керівників і педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти на основі впровадження ІКТ;
- створення системи організаційного і науково-методичного забезпечення впровадження інформаційно-комунікаційних у системі післядипломної педагогічної освіти;
- моніторинг стану інформатизації освіти, професійного розвитку керівників і педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів у післядипломній педагогічній освіті на основі використання ІКТ;
- створення єдиного інформаційно-освітнього середовища післядипломної педагогічної освіти на основі об'єднання інформаційно-освітніх середовищ регіонів, навчальних закладів, науково-педагогічних шкіл ВНЗ, шкільних педагогів засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Література

1. Зеер Э.Ф. Модернизация профессионально-педагогического образования: инновационный аспект / Э.Ф. Зеер // Теория образования. – 2006. – №. 6. – С. 44.
2. Новиков А. Е. Сетевое обучение как перспективное направление в системе образования // А. Е Новиков / Инновационные проекты и программы в образовании. – 2010. – №. 1. – С. 53-56.
3. Олійник В.В. Професійне удосконалення науково-педагогічних працівників: проблеми та шляхи вирішення / В.В. Олійник // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. пр./за ред. ЛЛ ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О.Г. РОМАНОВСЬКОГО. – Вип. – Т. 27. – №. 31. – С. 109-120.
4. Професійний розвиток вчителя в ХХІ столітті та українські реалії

післядипломної педагогічної освіти (за результатами віртуального «круглого столу») Освітня політика. Портал громадських експертів. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: /<http://goo.gl/Jhwv7X>

Воротникова Ірина Павлівна

Удосконалення післядипломної педагогічної освіти на основі впровадження ІКТ

В статті розкрито можливості використання ІКТ для удосконалення системи післядипломної педагогічної освіти за цільовим, змістовним, операційно-діяльнісним та результативним компонентами. Визначено основні напрями впровадження ІКТ для забезпечення якісної післядипломної освіти на основі кредитно-модульної системи навчання у відповідності до принципів відкритої освіти.

Ключові слова: післядипломна педагогічна освіта, інформаційно-комунікаційні технології, професійний розвиток

Воротникова Ирина Павловна

Усовершенствование последипломного педагогического образования на основе внедрения ИКТ

В статье раскрыты возможности использования ИКТ для усовершенствования системы последипломного педагогического образования за целевым, содержательным, операционно-деятельностным и результативным компонентами. Определены основные направления внедрения ИКТ для обеспечения качественного последипломного образования на основе кредитно-модульной системы обучения в соответствии с принципами открытого образования.

Ключевые слова: последипломное педагогическое образование, информационно коммуникационные технологии, профессиональное развитие.

Vorotnykova Iryna Pavlivna

Improvement in the system of pedagogical education on the basis of introduction of ICT

In the article possibilities of the use of ICT in the system of pedagogical education are exposed for the improvement after having a special purpose, rich in content, and effective components. Certainly basic directions of introduction of ICT for providing of high quality in the system of pedagogical education on the basis of credit-module systems of studies in accordance with principles of the opened education.

Keywords: system of pedagogical education, informatively communication technologies, professional development.